

Bildiri Konusu (Türkçe): Avrupa Birliği Yapay Zekâ Yasası ve Türk Devletleri

Bildiri Konusu (İngilizce): The European Union Artificial Intelligence Act and the Turkic States

Dr. Ayşe Keleş

University of Galway, School of Computer Science, Ireland

Ankara Medipol Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi

E-mail: ayse.keles@universityofgalway.ie; ayse.keles@ankaramedipol.edu.tr

Nisa Nur Us

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi

E-mail: usnisanur74@gmail.com

Prof. Dr. Fatih Vehbi Çelebi

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi

E-mail: fvcelebi@aybu.edu.tr

AB Yapay Zekâ Yasası ve Türk Devletleri

2024 yılında kabul edilen Avrupa Birliği (AB) Yapay Zekâ Yasası (AI Act), AB'de yapay zekâ (YZ) teknolojilerinin geliştirilmesi, uygulanması ve kullanımıyla ilgili ilk kapsamlı yasal çerçeveyi oluşturur. YZ Yasası; genel hükümler, yasaklanmış uygulamalar, yüksek riskli yapay zekâ sistemleri, şeffaflık, yenilikçilik desteği, yönetim ve cezalar gibi alanları kapsayan on iki başlık altında yapılandırılmıştır. Ayrıca düzenlemenin uygulanmasına ilişkin teknik özellikler ve detaylı listeleri içeren dokuz ek bulunmaktadır. Yasaklı YZ uygulamaları 2 Ağustos 2024'ten itibaren, genel amaçlı YZ'ya ilişkin hükümler ise 2 Şubat 2025'te uygulanmaya başlamıştır. Davranış kuralları ve standardizasyon Şubat 2026'da devreye girecek olup, geri kalan tüm hükümler 2 Ağustos 2026 itibarıyla tamamen yürürlüğe girecektir. YZ Yasası; Avrupa YZ Kurulu, ulusal yetkili otoriteler ve bilimsel panel'den oluşan bir yönetim yapısı kurmaktadır.

AI Act, YZ sistemlerini risk temelli dört seviyede sınıflandırmaktadır: kabul edilemez, yüksek riskli, sınırlı riskli ve en az riskli. Yüksek riskli sistemler için (Madde 13), geliştiricilerin ayrıntılı kullanıcı kılavuzları, teknik dokümantasyon, sistemin yetenekleri ve sınırlamaları hakkında bilgi ile etkili insan denetimini destekleyecek yönergeler sağlaması gerekmektedir. Duygusal tanıma veya derin sahte içerik gibi belirli sistemler için (Madde 52), kullanıcıların YZ ile etkileşimde bulundukları açıkça bildirilmelidir.

Yasa'nın 10. maddesi, yüksek riskli YZ sistemleri için sıkı veri yönetimi gereklilikleri belirler. Eğitim, doğrulama ve test veri kümeleri; sistem performansını ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla ilgili, temsil edici, hatasız, eksiksiz ve istatistiksel olarak sağlam olmalıdır. Ayrıca kullanılan kişisel veriler, veri koruma yasalarına uygun olmalı, veri minimizasyonunu desteklemeli ve güçlü veri yönetimi uygulamalarını takip etmelidir.

15 no'lu madde, yüksek riskli YZ sistemleri için doğruluk, sağlamlık ve siber güvenlik açısından teknik gereklilikleri düzenler. Sistemler, açıkça tanımlanmış ve şeffaf doğruluk ölçütlerine sahip olmalı, gerçek dünya koşullarında güvenilir bir şekilde çalışmalıdır. Sağlamlık ise hatalara, girdi değişikliklerine ve beklenmedik koşullara karşı direnç gerektirir.

AI Act'ın, özellikle yüksek riskli sektörlerde güven ve şeffaflığı artırması beklenmektedir. Bu yasa temel hakları korumayı, kamu güvenini artırmayı ve etik YZ kullanımını teşvik etmeyi amaçlamaktadır.

AI Act, Türk devletlerinin kendi YZ yönetim çerçevelerini şekillendirmelerinde değerli bir model olabilir. Benzer standartları benimseyerek bu ülkeler, bölgesel iş birliği konusunda öncü rol üstlenebilirler. Özellikle Türk Devletleri Teşkilatı gibi platformlar, ortak bir etik ve teknik YZ çerçevesi oluşturmak için bu yasaı temel alabilir. Bu da bölge genelinde uyum, yenilik ve güven ortamını destekleyecektir.

The EU Artificial Intelligence Act and the Turkic States

The European Union Artificial Intelligence Act (AI Act), adopted in 2024, marks the first comprehensive legal framework regulating the development, deployment, and use of AI technologies in the EU. The AI Act is structured into twelve titles covering areas such as general provisions, prohibited practices, high-risk AI systems, transparency, innovation support, governance, and penalties. It also includes nine annexes that provide technical specifications and detailed lists relevant to the regulation's implementation. Prohibited AI practices will be enforced starting August 2, 2024, followed by provisions for general-purpose AI on February 2, 2025. Codes of conduct and standardization take effect in February 2026, with all remaining provisions becoming fully applicable by August 2, 2026. The AI Act establishes a governance structure comprising the European AI Board, national competent authorities, and a Scientific Panel.

The AI Act classifies AI systems into four tiers in term of risk-based: unacceptable, high-risk, limited-risk, and minimal-risk. For high-risk systems (Article 13), developers must provide detailed user manuals, technical documentation, information on system capabilities and limitations, and guidelines to support effective human oversight. For specific systems (Article 52), such as those involving emotional recognition or deepfake content, users must be clearly informed when interacting with AI.

Article 10 of the AI Act sets strict data management requirements for high-risk AI systems. Training, validation, and test datasets must be relevant, representative, error-free, complete, and statistically sound to ensure system performance and reliability. Additionally, personal data used must comply with data protection laws, support data minimization, and follow strong data governance practices.

Article 15 of the AI Act outlines technical requirements for high-risk AI systems in terms of accuracy, robustness, and cybersecurity. Systems must have clearly defined and transparent accuracy metrics and perform reliably in real-world scenarios. Robustness requires resistance to errors, input changes, and unexpected conditions.

The AI Law is expected to increase trust and transparency in AI, especially in high-risk sectors. It aims to protect fundamental rights, increase public trust and promote ethical AI use.

The AI Act can serve as a valuable model for Turkic states in shaping their own AI governance frameworks. By adopting similar standards, these countries can take a leading role in regional cooperation on AI regulation. In particular, platforms like the Organization of Turkic States could use the AI Act as a foundation for developing a common ethical and technical framework for AI. This would foster alignment, innovation, and trust across the region.